

Др Милана М. Писарић, асистент са докторатом
Универзитет у Новом Саду
Правни факултет у Новом Саду
M.Pisaric@pf.uns.ac.rs

ИСПИТИВАЊЕ ОПТУЖНИЦЕ

Сажетак: У савременом кривичном поступку након што је испитивање завршено и оптужница подигнута, потребно је да одређени функционални облик суда претходно контролише и испита оптужбу, односно, пре него што почне суђење у правом смислу те речи, најпре се „суди“ оптужном акту и утврђује да ли су испуњени услови да се окривљени изведе на главни претрес. На овај начин је одређена сврха судске контроле оптужбе у смислу да се речи неоправдано и незаконито извођење окривљеног на главни претрес. Предмет овог рада је анализа законског уређења испитивања оптужнице у Законика о кривичном поступку, као и анализа испитивања ванпретресног већа Вишег суда у Новом Саду, а у вези са испитивањем оптужнице.

Кључне речи: кривични поступак, оптужница, испитивање оптужнице.

1. УВОД

У савременом кривичном поступку након што је истрага завршена и оптужница подигнута, главни претрес се не отвара одмах, него је потребно да одређени функционални облик суда претходно контролише и испита оптужбу. Дакле, пре него што почне суђење у правом смислу те речи, најпре се „суди“ оптужном акту и утврђује да ли су испуњени услови да се окривљени изведе на главни претрес, односно да ли је улазак у следећу етапу оправдан и законит. Контрола „оправданости“ оптужбе подразумева судско испитивање и оцену основаности оптужбе, у смислу постојања одређеног степена сумње, док контрола законитости оптужбе обухвата испитивање и оцену услова, као и постојање евентуалних сметњи за извођење окривљеног на главни претрес ради суђења.¹ На овај начин је одређена

¹ В. Ђурђић, „Оптужење“, Унапређење Законика о кривичном поступку (ур. М.Шкулић et al.), Београд 2015, 86.

сврха судске контроле оптужбе у смислу да *се сиречи неојравдано и незаконито извођење окривљеног на главни претрес*, али не и да се о основном кривичном предмету донесе мериторна одлука, јер је то циљ судског поступања на главном претресу. При томе, судска контрола оптужбе никако не би смела да се претвори у пресуђење кривичне ствари пре главног претреса, већ суд о упућивању кривичне ствари на главни претрес, одлучује на такав начин да не прејудира доношење мериторне одлуке.

2. ОПТУЖЕЊЕ У ВАЖЕЋЕМ ПРОЦЕСНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ

У кривичном процесном праву Републике Србије² оптужење је фаза претходног стадијума кривичног поступка, почев од које се остварује оптужба у ужем смислу (оптужба), за разлику од истраге, коју карактерише оптужба у ширем смислу (кривично гоњење). То би значило да у овом процесном моменту кривично гоњење еволуира у оптужбу, као резултат јачања чињеничног супстрата, на којем се темељи оптужба.³

Фаза оптужења се састоји од подизања оптужног акта и судске контроле оптужбе, која се спроводи по службеној дужности.⁴

2.1. Подизање оптужнице

Оптужница се подиже у редовном (општем) кривичном поступку, по правилу, након спроведене истраге (члан 331. став 2. ЗКП). До подизања оптужнице може доћи и уколико истрага није вођена, под условом да прикупљени подаци пружају довољно основа за непосредно оптужење (члан 331. став 5. ЗКП). Уколико је јавни тужилац донео наредбу о спровођењу истраге, почетак кривичног поступка (у ширем смислу) везује се за ову активност јавног тужиоца, а уколико подизању оптужнице није претходила истрага, кривични поступак почиње потврђивањем оптужнице (члан 7 ЗКП).

² Законик о кривичном поступку („Сл.гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014) – у даљем тексту ЗКП.

³ Ђурђић, *op.cit.*, 81.

⁴ Према ЗКП 2001 поступак стављања окривљеног под оптужбу, као фаза претходног поступка, започињала је подизањем оптужнице, после спроведене истраге или непосредно (под условима из одредбе члана 244.), чему је следила судска контрола оптужбе по приговору окривљеног против оптужнице или приватне тужбе. Одредбе о оптужници и о приговору против оптужнице сходно су се примењивале и на приватну тужбу (јер приватна тужба у редовном поступку има карактер оптужнице), осим ако се подизала за кривично дело за која се спроводи скраћени поступак (члан 266. став 2). (члан 271-280) или по службеној дужности (члан 281) а завршавала се ступањем оптужнице на правну снагу (члан 282) или обуставом поступка.

У сваком случају, подизање оптужнице је *важан процесни моменат* од којег се кривична ствар износи *пред суд*.

За подизање оптужнице потребно је да се *испуне два услова*:

- *материјални услов*, који се огледа у постојању оправдане сумње да је одређено лице учинило кривично дело које му се ставља на терет (члан 331. став 1. ЗКП),⁵ и
- *формални услов*, који подразумева да је јавни тужилац подигао оптужницу у писаној форми, у законом прописаном року.

Наиме, након што је донео наредбу о завршетку истраге (када нађе да је стање ствари у истрази довољно разјашњено – члан 310. став 1. ЗКП), јавни тужилац треба у *одређеном року* да одлучи да ли ће подигнути оптужницу и тражити изношење кривичне ствари пред суд на главни претрес или ће одустати од гоњења.⁶ Ради се о року *од 15 дана од када је завршена истрага*, а који рок се може у нарочито сложеним предметима продужити за још 30 дана, на основу одобрења непосредно вишег јавног тужиоца (члан 331. став 2. ЗКП). Рокови за подизање оптужнице након завршетка истраге су инструктивног карактера, с обзиром на то да непоступање у датом року не доводи до преклузије, што свакако није добро решење у погледу правне сигурности окривљеног и његовог права на одбрану, нити у погледу заштите интереса оштећеног, јер овакво решење доприноси процесној неизвесности.⁷ Овај проблем је донекле превазиђен прописивањем својеврсног контролног механизма кроз предвиђање могућности да, уколико јавни тужилац не би подигао оптужницу у прописаном року, односно не би изјавио да одустаје од кривичног гоњења, окривљени, његов бранилац и оштећени⁸

⁵ Материјални услов се, дакле, огледа у постојању скупа чињеница које непосредно поткрепљују основану сумњу и оправдавају подизање оптужнице (члан 2. став 1. тачка 19 ЗКП).

⁶ Ако јавни тужилац по завршетку истраге одустане од кривичног гоњења обавестиће о томе осумњиченог и оштећеног (члан 310. став 4. ЗКП) у року од осам дана и поучиће да може да поднесе приговор непосредно вишем јавном тужиоцу у року од осам дана од дана када је примио обавештење. Ако оштећени није обавештен, може да поднесе приговор у року од три месеца од дана када је јавни тужилац одустао од кривичног гоњења. Непосредно виши јавни тужилац ће у року од 15 дана од дана пријема приговора одбити или усвојити приговор решењем против којег није дозвољена жалба ни приговор. Решењем којим усваја приговор јавни тужилац ће издати обавезно упутство надлежном јавном тужиоцу да предузме, односно настави кривично гоњење (члан 51. ЗКП). За разлику од тога, ЗКП 2001 предвиђао могућност да оштећени може преузети гоњење од тужиоца који одустане од гоњења у овој фази поступка (члан 61. ЗКП 2001).

⁷ У погледу непосредног оптужења, нису прописани чак ни инструктивни рокови за подизање оптужнице, па се претходно поменути аргумент још у већој мери односи на овакву могућност, јер нити је вођена истрага у којој би у одређеном тренутку окривљени био упознат са том чињеницом нити је прописано икакво временско ограничење за активирање могућности непосредног подизања оптужнице.

⁸ Оштећени путем изјављивања овог приговора не може да стекне својство супсидијарног тужиоца.

могу у року од осам дана од дана истека рока за подношење оптужнице да поднесу приговор непосредно вишем јавном тужиоцу.⁹ Окривљени и бранилац улагањем приговора настоје да остваре право окривљеног на суђење у разумном року и да „скрате рок за размишљање“ јавном тужиоцу, док оштећени настоји да издејствује кривично гоњење.¹⁰ Поводом приговора овлашћених лица, непосредно виши јавни тужилац у року од 15 дана од дана пријема приговора може донети решење о одбијању или усвајању приговора, против којих није дозвољено нити изјављивање жалбе нити приговора.¹¹

Оптужница се *подноси ванпретресном већу* (члан 21. став 4. ЗКП)¹² надлежног суда које врши испитивање сваке оптужнице, коју јавно тужилаштво, које поступа пред тим судом, подигне. Уз оптужницу се већу достављају и списи сачињени током истраге од стране јавног тужиоца (члан 333. став 1. ЗКП), а који материјал је потребан већу да би могло да утврди основаност изношења оптужбе на главни претрес.

Законик је, стављајући ванрасправном већу у надлежност контролу и испитивање оптужнице, заправо предвидео две фазе испитивања оптужбе. Наиме, најпре се врши прелиминарно испитивање, односно контрола фор-

⁹ Подношење приговора је могуће из разлога што је прописано да јавни тужилац доставља наредбу о завршетку истраге окривљеном и браниоца, односно о томе обавештава оштећеног (члан 310. став 1. ЗКП). У случају да окривљеном није достављена наредба о завршетку истраге која је фактички завршена, одбрана би имала могућност да поднесе приговор због неправилности (члан 312. ЗКП), па би на посредан начин било могуће извршити контролу благовремености поступања јавног тужиоца у вези са подизањем оптужнице. Уколико пак, оштећени није обавештен о завршетку истраге, за њега је предвиђена могућност подношења приговора у објективном року од три месеца од дана када је јавни тужилац донео наредбу о завршетку истраге (члан 331. став 3. ЗКП).

¹⁰ М. Шкулић, *Кривично процесно право*, Београд 2014, 348.

¹¹ То значи да је одлука непосредно вишег јавног тужиоца коначна и правноснажна. Решењем непосредно вишег јавног тужиоца којим се усваја приговор као основан, издаје се обавезно упутство надлежном јавном тужиоцу да у одређеном року (који не може бити дужи од 30 дана) подигне оптужницу (члан 331. став 4. ЗКП). На тај начин се фактички продужава рок за подизање оптужнице. Уколико је донето решење о одбијању приговора, Закоником није уређено питање које су последице по јавног тужиоца, као ни судбина будућег оптужног акта.

¹² У погледу подношења оптужнице суду, према ЗКП 2001 оптужница се достављала председнику већа пред којим ће се одржати главни претрес (члан 267. став 2. ЗКП 2001), док се према ЗКП оптужница доставља ванрасправном већу. Може се поставити питање да ли је решење из ЗКП 2001 било добро. Испитивање оптужнице и главни претрес су две одвојене фазе кривичног поступка и претходно упознавање председника већа пред којим је требао да се одржи главни претрес могао би бити разлог за изузеће судије, председника претресног већа, је постојала сумња у његову непристрасност. Стога је решење из ЗКП о раздвајању функционалне надлежности боље постављено. Осим тога, изричито је предвиђено дасудија који је одлучивао о потврђивању оптужнице (као члан ванпретресног већа) обавезно се изузима од судијске дужности поступања у одређеном предмету у каснијој фази поступка (члан 37. став 1. ЗКП).

малне исправности оптужнице, а потом испитивање оптужнице у суштинском смислу. За разлику од решења у претходном законском тексту,¹³ испитивање оптужнице је према важећем ЗКП, без обзира на то да ли је окривљени искористио право да на оптужницу да одговор, обавезна фаза, односно свака оптужница се по службеној дужности испитује од стране ванпретресног већа, што је свакако похвално решење.

2.2. Прелиминарно испитивање оптужнице

Одмах по пријему оптужнице веће испитује да ли је оптужница прописно састављена. Ванпретресно веће испитује формалну исправност оптужнице *на седници*. На питање да ли приликом првог формалног испитивања оптужнице суд сачињава записник о седници већа, записник о већању и гласању, службену белешку или не, Врховни касациони суд је заузео став да се о седници већа обавезно сачињавају и записник о седници и записник о већању и гласању, јер се на основу записника о седници већа утврђује који судија је учествовао у испитивању оптужнице, како тај судија не би учествовао у даљем раду по том предмету.¹⁴

Закоником је прописано шта оптужница мора, а шта може да садржи (члан 332. ЗКП), а веће приликом прелиминарног испитивања утврђује да ли оптужни акт *садржи све законом предвиђене обавезне елементе*. Уколико веће установи да оптужница није прописно састављена,¹⁵ враћа је тужиоцу

¹³ Према ЗКП 2001 након контроле формалне исправности оптужнице коју је вршио председник већа по службеној дужности, била је предвиђена могућност контроле исправности и основаности оптужнице поводом приговора окривљеног против оптужнице, што је било детаљно регулисано одредбама закона. Такође, постојала је могућност да се испитивање оптужнице врши на иницијативу председника већа пред којим ће се одржати главни претрес. С обзиром на то да је испитивање оптужнице по оба основа било предвиђено само као могућност, могло се десити да на снагу ступи оптужница која (осим формалне исправности) није била предмет испитивања.

¹⁴ Текст одговора утврђен је на седници Кривичног одељења Врховног касационог суда 2. и 4.12.2013. године.

¹⁵ „Оптужница мора поред осталог да садржи и детаљне личне податке о окривљеном који су прецизно наведени, па уколико у односу на једног или више окривљених није јасно наведено да ли су извршене казне затвора на које су раније осуђени, да ли се налазе у притвору или на слободи, у поступку испитивања оптужнице, таква оптужница се мора вратити надлежном јавном тужиоцу ради исправљања наведених недостатака. Оптужница мора, поред осталог, да садржи и законски назив кривичног дела, па уколико се у односу на једног од окривљених не може јасно утврдити које му је кривично дело стављено на терет, у поступку испитивања оптужнице таква оптужница се мора вратити надлежном јавном тужиоцу ради исправљања наведених недостатака“ (Решење Вишег суда у Ваљеву, Кв. 61/2014 од 13.5.2014. године). „Приликом оптужења више лица као саизвршиоца у извршењу кривичног дела у оптужници се код описа радње кривичног дела мора конкретизовати радња сваког од саизвршиоца“ (Решење Вишег суда у Нишу Кж бр. 346/14 од 22.04.2014. године).

да исправи недостатке. „Оптужница се враћа тужиоцу да исправи недостатке у форми решења, на које није дозвољена жалба (члан 333. став 2. у вези члана 465. став 2. ЗКП)“.¹⁶

Тужилац је дужан да исправљену оптужницу врати у року од три дана, а који рок се може из оправданих разлога, на захтев тужиоца, продужити. Уколико би јавни тужилац пропустио рок за исправљање, веће решењем одбацује оптужницу (члан 333. став 3. ЗКП)¹⁷, што је значајна могућност у циљу успостављања процесне дисциплине и побољшања ефикасности поступка¹⁸. Ипак, одбацивање формално неисправне оптужнице не ствара *res iudicata* процесну ситуацију, па је могуће да јавни тужилац једном одбачену оптужницу поново подигне као формално исправну.^{19 20}

¹⁶ Став заузет на седници одржаној 26.04.2012. године посебних одељења Вишег суда у Београду. Из Билтена Вишег суда у Београду, број 82/2012.

¹⁷ У случају пропуштања рока за исправку од стране приватног тужиоца, сматра се да је одустао од гоњења и оптужба ће решењем бити одбијена (члан 333. ЗКП).

¹⁸ Прелиминарна контрола се према оба законска решења своди на испитивање формалних недостатака, без упуштања у садржину и основаност оптужнице. Након испитивања да ли је оптужница прописно састављена и враћања тужиоцу да у року од три дана исправи недостатке (а који рок се из оправданих разлога могао и може продужити), за разлику од ЗКП 2001 који је оставио ово питање отворено, ЗКП садржи одредбу којом је предвиђена санкција за непоступање у датом року. Осим тога, ЗКП 2001 се садржао одредбу којом је било предвиђено да се, уколико рок за исправку оптужнице пропусти оштећени као тужилац или приватни тужилац, сматра да је тужилац одустао од гоњења па се поступак обуставља, док ЗКП 2011 односи само на пропуштање приватног тужиоца (члан 333. став 3. ЗКП), имајући у виду да оштећени пре потврђивања оптужнице ни не може стећи својство супсидијарног тужиоца. Решење у ЗКП је наизглед добро, али треба имати у виду да не постоји сметња да јавни тужилац поново поднесе оптужницу у истом предмету, с обзиром на дејство решења о одбацивању оптужнице, па предвиђање овакве санкције у Законику има више од психолошко дејства на поступајућег јавног тужиоца.

¹⁹ На питање како поступити у ситуацији када, према одредби члана 333. ЗКП тужилац врати оптужницу, која је поново по оцени већа неуредна, или уопште не поступи или делимично поступи по налогу суда из решења којим му је оптужница враћена ради исправке, као и када у току главног претреса тужилац измени оптужницу у мери да она постане неуредна, јер тада председник већа нема овлашћења да му исту врати, судије Апелационог суда у Београду су заузеле став „да ће се у изменама и допунама новог ЗКП-а другачије решити ово питање, те да ће судија за претходни поступак испитивати формалну исправност оптужнице, а да ће судија појединац бити одређен за потврђивање оптужнице, као и да ће се прописати одржавање рочишта за потврђивање оптужнице“ (Одговор дат на радном састанку одржаном дана 12.10.2012. године, на ком су присутне судије Апелационог суда у Београду су дале одговоре на спорна питања која су им достављена од стране судија Посебног одељења и Одељења за ратне злочине Вишег суда у Београду. Из Билтена Вишег суда у Београду, број 83/2012). До оваквих измена, пак, није до сада дошло, и питање заиста остаје отворено, па је на судској пракси да се определи за одређено поступање.

²⁰ Ако тужилац само делимично исправи недостатке у оптужници, на које је веће указало (примењујући чл. 333. став 2.), исто веће ће неуредну оптужницу поново вратити тужилаштву, уз упозорење да ће иста бити одбачена (према ст. 3 исте законске одредбе), а у вези чл. 229. став 3. у вези става 1. (уредност поднесака), уколико не поступи у складу са

Поред тога што у прелиминарном испитивању оптужнице веће контролише садржину оптужнице у погледу обавезних елемената, веће доноси одлуке и поводом факултативних елемената оптужнице, а који се односе на одређивање притвора или пуштање окривљеног на слободу (члан 334. ЗКП).^{21 22}

2.3. Достављање оптужнице окривљеном и одговор на оптужницу

Након прелиминарног испитивања у погледу садржине, оптужница, која је формално исправна, доставља се окривљеном.²³ То значи да се оптужница, у чијем садржају је било формалних недостатака, не доставља окривљеном пре него што јавни тужилац у прописаним роковима не врати суду исправљену оптужницу.

Окривљени има право да поднесе писани одговор на оптужницу у року од осам дана од дана достављања оптужнице²⁴, о ком праву му се поука доставља заједно са оптужницом²⁵. Старија судска пракса је заузела став

налогом суда (Правно схватање заузето на седници одржаној 28.02.2012. године посебних одељења Вишег суда у Београду).

²¹ У погледу одлучивања о мерама за обезбеђење присуства окривљеног у вези са оптужењем и достављања оптужнице, ЗКП 2001 и ЗКП се не разликују.

²² Тако, уколико је у оптужници стављен предлог да се против окривљеног одреди притвор или да се пусти на слободу о томе, веће о предлогу решава одмах, а најкасније у року од 48 часова. Међутим, веће треба да донесе одлуку у кратком року и ако није стављен никакав предлог, и то у једном случају: уколико се окривљени налази у притвору, а у оптужници није стављен предлог да се пусти на слободу, веће ће по службеној дужности, у року од три дана од дана пријема оптужнице, испитати да ли још постоје разлози за притвор и донети решење о продужењу или укидању притвора. Како о притвору одлучује по службеној дужности, веће може постојеће основе за притвор заменити другим основама, уколико нађе да они постоје.

²³ Окривљеном који је на слободи оптужница се доставља без одлагања (у нарочито сложеним предметима у року од највише три дана од дана пријема оптужнице). Ако се окривљени налази у притвору, оптужница се доставља у року од 24 часа од пријема оптужнице, а ако је против окривљеног одређен притвор решењем већа, оптужница се предаје окривљеном приликом његовог хапшења, заједно са решењем о одређивању притвора (члан 335. ЗКП).

²⁴ „Законик о кривичном поступку не предвиђа могућност испитивања оптужнице у току главног претреса, већ само након достављања оптужнице окривљеном, па се након потврђивања оптужнице не може више одлучивати о одговору на оптужницу који је поднео нови бранилац окривљеног“ (Решење Апелационог суда у Београду, Кж2. По2 4/2014 од 4.2.2014. године).

²⁵ Приликом достављања оптужнице окривљеном се према ЗКП 2001 достављала поука о праву да поднесе приговор против оптужнице у року од осам дана од дана достављања, од ког права се окривљени могао одрећи (члан 271. ЗКП 2001), док могућност одрицања од права на одговор на оптужницу према ЗКП 2011 није предвиђена, што је донекле и логично.

да чињеница да је суд у упутству о праву на приговор погрешно означио правно средство као жалбу, односно чињеница да је сам окривљени погрешно употребио назив правног средства, није био сметња да се правно средство, упркос погрешном називу, третира као приговор и узме у разматрање. Осим тога, погрешно наведен рок за подношење приговора дат у упутству није имао утицаја на благовременост приговора, па се сматрало да је приговор благовремен ако је дат у законском року али и у дужем, у упутству погрешно наведеном упутству.²⁶

Може се поставити питање недостављања поуке са оптужницом – да ли би се могло сматрати да је на тај начин повређено право окривљеног на одбрану? Да ли би достављање оптужнице без поуке о праву на одговор захтевало поновно достављање оптужнице у складу са Закоником?²⁷ „ (...) неосновани су жалбени наводи браниоца окривљеног да оптужница у формалном смислу има недостатке, јер не садржи поуку о праву на подношење одговора на оптужницу у року од осам дана од дана достављања оптужнице, из разлога што одредбом члана 332, ЗКП која се односи на садржај оптужнице није ни прописано да оптужница треба да садржи поуку о праву на подношење одговора на оптужницу, већ је одредбом члана 336. став 1. ЗКП, између осталог, прописано да ће окривљеном, уз оптужницу, бити достављена и поука о праву на подношење одговора“.²⁸

Одговор на оптужницу може поднети и бранилац, без посебног овлашћења окривљеног, али не и против његове воље. У одговору на оптужницу

²⁶ Васиљевић, Грубач, *op.cit.*, 513.

²⁷ Старија судска пракса је недостављање оптужнице окривљеном и одржавање главног претреса пре ступања оптужнице на правну снагу сврстала у релативно битне повреде кривичног поступка. Наиме, главног претреса није могло бити уколико оптужница са поуком о приговору није достављена окривљеном и стала на правну снагу протеком рока за изјављивање приговора, односно изричитим одрицањем од права на приговор по пријему оптужнице или донетим правоснажним решењем о одбачају, односно одбијању приговора (Васиљевић, Грубач, *op.cit.*, 512.). Тако је Врховни суд утврдио да постоји повреда поступка, јер оптуженом није достављена оптужница а одржан је главни претрес и изречена пресуда, али и да повреда у конкретном случају није битна, јер је окривљени имао прилику да се брани на главном претресу, док је у пресуди донетој поводом захтева за заштиту законитости утврђено да је повреда и поред наведених околности битна (ВСЈ Кж. 115/58 од 28.07.1958.). Такође, „постоји повреда одредаба кривичног поступка ако је окривљеном уручена оптужница и усмено саопштен позив за главни претрес и одмах затим одржан главни претрес“ (ВСХ Кзз. 21/78. Наведено према Васиљевић, Грубач, *op.cit.*, 512). Суд је дужан да приликом достављања оптужнице поучи окривљеног о његовом праву на употребу законом предвиђеног законског средства. „Ако је то пропуштено, мора се извршити нова предаја са упутством о приговору, и тек од тог дана тече рок за улагање приговора“ (ВС Словеније Кж. 803/63 од 19.09.1963. Наведено према Васиљевић, Грубач, *op.cit.*, 513.).

²⁸ Решење Основног суда у Крагујевцу Кв-1056/15 од 24.12.2015. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-61/16 од 22.01.2016. године.

одбрана може износити приговоре указујући на неоснованост тужбеног захтева.²⁹

Може се поставити питање стварног процесног значаја одговора на оптужницу као адверзијалног елемента у фази оптужења, с обзиром на то да нису прописане никакве процесне последице, ако суд не узме у обзир изјављени одговор.³⁰ „Увођењем одговора на оптужницу, уместо досадашњег приговора против оптужнице, настоји се осигурати начело контрадикторности, истина на посредан начин, како би архитектура претходног кривичног поступка била у служби идеје о правичном поступку. Међутим, у Закону није прописано шта одговор треба да садржи и какво дејство има, нити се уопште више помиње у законском тексту. ЗКП 2001 је детаљно регулисао подношење приговора против оптужнице и одлуке које се доносе поводом овог правног средства.³¹ Било би целисходно да је и у новом ЗКП предвиђено да веће неблаговремени или недозвољен одговор одбаци решењем, на које се не би могла изјавити жалба, тим пре што оптужницу испи-

²⁹ ЗКП 2001 је прописивао да уколико су од више окривљених само неки поднели приговор против оптужнице, а разлози због којих је суд утврдио да нема места оптужби користе и неким окривљеним који нису поднели приговор, веће је поступало као да су и они приговор поднели (члан 278. ЗКП 2001). ЗКП 2011 не предвиђа установу *beneficium cohaesionis* у погледу одговора на оптужницу, што би било потребно и корисно, с обзиром да је она прописана и код редовних и ванредних правних лекова.

³⁰ Ђурђић, *op.cit.*, 81.

³¹ У приговору је окривљени могао да тражи да се а) изврши боље разјашњење ствари у циљу испитивања основности оптужбе и да се допуни истрага (члан 273. став 2. ЗКП 2001); б) утврди да нема места оптужби и да се кривични поступак обустави (члан 274. ЗКП 2001); в) означени суд огласи стварно, односно месно ненадлежним (члан 373. став 3. ЗКП); г) уклоне формални недостаци у оптужници (члан 373. став 2. ЗКП 2001); д) издвоје записници и обавештења, који се по закону морају издвојити (члан 373. став 4. ЗКП 2001). Могући наводи у приговору (и захтеву предесника већа пред којим ће се одржати главни претрес) су изведени из одлука које су се приликом испитивања оптужнице, а поводом поднетог приговора или захтева председника већа пред којим ће се одржати главни претрес, могле донети. Исте ове наводе може окривљени навести и у одговору на оптужницу према ЗКП, полазећи од одлука које приликом испитивања оптужнице веће може донети, а разлика се огледа у томе што веће по службеној дужности и без навода у одговору или без одговора на оптужницу, свакако мора донети одлуку, јер је испитивање оптужнице обавезна фаза кривичног поступка и не зависи од изјављене воље окривљеног. За разлику од сада важећег законског текста, ЗКП 2001 је прописивао да се неблаговремени и приговор изјављен од стране неовлашћеног лица одбацује решењем приликом испитивања оптужнице. Постајала је могућност да то учини председник већа пред којим ће се одржати главни претрес (члан 272. став 1. ЗКП 2001), а уколико он то не учини и неблаговремени или недозвољен приговор са списима достави ванпрепетерском већу, веће је могло одбацивати приговор услед тога што је поднет мимо законског рока или од стране лица које није овлашћено за изјављивање приговора (члан 273. ЗКП 2001). Против решења председника већа је жалбу било могуће изјавити ванрасправном већу (члан 272. став 1. ЗКП 2001), а уколико је решење о одбацивању приговора донело ванрасправно веће, жалба није била дозвољена (члан 280. ЗКП).

тује и без постојања одговора на оптужницу. Није предвиђено, ни да је веће позивних судија дужно да узме у обзир одговор на оптужницу, што би био минимум приликом судског одлучивања о оправданости и законитости оптужбе, нити су прописане последице, ако веће у потпуности занемари постојање одговора окривљеног, на оптужбу јавног тужиоца. „Овако, без наметања обавезе да га веће разматра, одговор окривљеног на оптужбу остаће само украс, који судску контролу оптужбе треба да учини правичном и контрадикторном, а да ли ће у судској пракси таква и бити, препуштено је судијама да својим личним ставом према судској контроли оптужбе, то и потврде или одбаце“.³²

2.4. Испитивање оптужнице у суштинском смислу

Ванпретресно веће испитује оптужницу и доноси одговарајућу одлуку у року од 15 дана од истека рока за достављање одговора (члан 337. став 1. ЗКП).³³ Међутим, ради се о инструктивном року.³⁴

Ово је обавезна фаза кроз коју пролази свака оптужница, без обзира да ли не одговора на оптужницу било или не.

Веће испитује оптужницу у седници, без присуства опште и страначке јавности, што значи да није могуће контрадикторно расправљање оправданости и законитости извођења окривљеног на главни претрес.³⁵ Могућност да се на седницу ванпретресног већа на којој се испитује оптужница требало је предвидети и у новом ЗКП 2011, јер се на овај начин истински уводи елемент контрадикторности.³⁶

³² Ђурђић, *op.cit.*, 85.

³³ Приговор се није достављао супротној страни (тужиоцу) на одговор, него се приступало испитивању навода у приговору, а тако је и према ЗКП 2011.

³⁴ „Када веће донесе одлуку по истеку рока од 15 дана од истека рока за подношење одговора на оптужницу, наведено не представља битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 438. став 2. тачка 3. Законика о кривичном поступку јер се ради о инструктивном року, у оквиру ког је одређено да би процесну радњу требало предузети али законом нису прописане никакве процесне последице уколико се таква процесна радња предузме након истека рока већ непоштовање таквих рокова повлачи једино обавезу изјашњавања о разлозима за пропуштање, за разлику од преклузивних рокова, који су законом прописани за изјављивање жалбе, преузимање кривичног гоњења и слично, где се пропуштањем рока губи право на њено предузимање“ (Решење Апелационог суда у Нишу 18Кж. 2 бр. 310/14 од 27.03.2014. године, решење Основног суда у Прокупљу Кв. бр. 627/13 од 10.02.2014. године).

³⁵ Ванпретресно веће је према ЗКП 2001, након што му се достављен приговор са списима достављен од стране председника већа пред којим ће се одржати главни претрес, одлучивало о изјављеном приговору на седници, на коју је могло позвати странке и браниоца како би усмено изложили своје ставове (члан 272. став 3. ЗКП 2001).

³⁶ Стога би узимање у обзир навода у оптужници требало предвидети као обавезу, када већ нема досадашње овлашћење већа да позове странке и браниоца на седницу, како би усмено изложили своје ставове. Вид. Ђурђић, *op.cit.*, 92.

На седници веће разматра наводе у оптужници, наводе у одговору на оптужницу, као и доказни материјал прикупљен у току истраге, и доноси одговарајућу одлуку. У поступку судске контроле оптужбе, ванпретресно веће може донети следеће одлуке: 1) одлуку о ненадлежности (члан 337. став 2. ЗКП), 2) одлуку којом се наређује допуна или спровођење истраге (члан 337. став 3. ЗКП), 3) одлуку о издвајању записника, или обавештења из списка предмета (члан 337. став 6. ЗКП), 4) одлуку да нема места оптужби и да се поступак обуставља (члан 338. ЗКП), 5) одлуку о одбијању непосредне оптужбе (члан 339. став 1. ЗКП), 6) одлуку о одбацивању оптужнице (члан 339. став 2. ЗКП), 7) одлуку о потврђивању оптужнице (члан 340. ЗКП), 8) осим тога, у овој фази је могуће да веће, поводом навода из одговора на оптужницу, врати јавном тужиоцу оптужницу на исправку.

Када се у фази испитивања оптужнице утврди да је иста непотпуна и *врати тужиоцу ради исправке*, на питање да ли је после исправке треба доставити странкама са поуком о праву на одговор, Врховни касациони суд је заузео став да када се оптужница поводом одговора врати тужиоцу да исправи недостатке, измењена оптужница се доставља с поуком о праву на подношење новог одговора, само ако се чињенични опис у оптужници изменио у значајној мери, у супротном, оптужницу не треба достављати.³⁷ Када се оптужница, поводом одговора, врати тужиоцу да исправи недостатке (по члану 333. став 2), измењена оптужница (никако то не може бити нова оптужница), се доставља окривљеном са поуком о праву на подношење одговора (члану 336. став 1), само уколико се идентитет оптужнице изменио у мери да је то оправдано³⁸, а у тој процесној ситуацији „није потребно од окривљених или бранилаца, који су раније поднели одговоре, о којима није одлучено “in meritum”, тражити да се изјасне о томе да ли остају при ранијим одговорима“.³⁹

Уколико веће утврди да је за кривично дело које је предмет оптужбе надлежан други суд, доноси *решење о ненадлежности суда* и по правноснажности тог решења упућује предмет надлежном суду.^{40 41}

³⁷ Текст одговора утврђен је на седници Кривичног одељења Врховног касационог суда 4.4.2014. године.

³⁸ Став заузет на седници одржаној 14.02.2012. године посебних одељења Вишег суда у Београду. Из Билтена Вишег суда у Београду, број 82/2012.

³⁹ Став заузет на седници одржаној 21.02.2012. године посебних одељења Вишег суда у Београду. Из Билтена Вишег суда у Београду, број 82/2012.

⁴⁰ Према тсаром ЗКП ако би веће утврдило да је за поступање надлежан други суд, огласило би се ненадлежним и по правоснажности решења би упутио предмет надлежном суду, а против овог решења била је дозвољена посебна жалба (члан 280. ЗКП 2001).

⁴¹ „Решењем основног суда суд се огласио стварно ненадлежним за поступање (испитивање оптужнице) у овој правној ствари и по правоснажности решења списе доставио вишем суду као стварно и месно надлежном суду. Основано се жалбом браниоца окривљеног истиче да првостепени суд приликом доношења побијаног решења није био прописно састављен,

Кад веће утврди да је потребно боље разјашњење стања ствари да би се испитала основаност оптужнице, издаје **наредбу јавном тужиоцу да истражу дојуну, односно сprovede** (односно, приватном тужиоцу да прикупи одређене доказе). Јавни тужилац, у року од три дана од дана кад му је саопштена одлука већа, треба да донесе наредбу о допуни, односно спровођењу истраге (односно, приватни тужилац у року од 30 дана од дана саопштења одлуке треба да прикупи доказе). Против ове одлуке жалба није дозвољена, јер се ради о наредби, али веће може на захтев тужиоца из оправданих разлога продужити наведени рок (члан 337. став. 3 и 4). Санкција за непоступање у наведеном року за јавног тужиоца огледа се у дужности да о разлозима пропуштања обавести вишег јавног тужиоца, док је санкција за приватног тужиоца доношење решења да се оптужба одбија (услед претпоставке да је одустао од гоњења) (члан 337. став 5).⁴² Решење по ком није предвиђена ефектнија санкција за јавног тужиоца у овом случају је штетна, јер је јавни тужилац могао, односно може да држи окривљеног у неизвесности. Ипак, иако пропуштање датог рока за јавног тужиоца нема конкретне последице, на посредан начин је предвиђена и санкција за непоступање јавног тужиоца по наредби суда, јер је један од разлога за обуставу поступка недостатак доказа, односно на неиспуњеност материјалног услова за изношење оптужбе на главни претрес.

На питање какво је дејство оптужнице поднете након допуне, односно спроведене истраге, судска пракса је заузела јасан став. Када је након спроведене допуне истраге подигнута нова оптужница против окривљеног, егзистира само један, нови оптужни акт, и подизањем те оптужнице кренуо је да тече поступак стављања под оптужбу по том оптужном акту, супротно наводима браниоца да је, услед егзистирања две оптужна акта, суд оптужницу (по спроведеној допуни истраге) морао одбацити као недозвољену.⁴³ Уколико ванпретресно веће, поступајући по оптужници донесе одлуку у смислу члана 337, став 3. ЗКП, не поставља се питање да ли се оптужница поднета након допуне истраге доставља супротној страни на одговор, јер свака исправљена и измењена оптужница се доставља на одговор супротној страни.⁴⁴

односно да ожалбено решење није могло бити донето од стране судије – председника већа, јер одредбом члана 337. став 1. ЗКП прописано да ће веће из члана 21. став 4. испитивати оптужницу” (Решење Апелационог суда у Београду, Кж2 836/2014 од 24.4.2014. године).

⁴² Уколико би јавни тужилац пропустио рок, према ЗКП 2001 била је прописана дужност да о разлозима пропуштања обавести вишег јавног тужиоца, док је санкција за приватног, односно супсидијарног тужиоца била претпоставка да су одустали од гоњења и сходно томе, обустава поступка.

⁴³ Решење Апелационог суда у Београду, Кж2. По1 347/2013 од 28.8.2013. године.

⁴⁴ Одговори на спорна правна питања у вези са састанцима представника Виших судова са територије надлежности Апелационог суда у Београду – Седница Кривичног одељења од 16. јуна 2015. године). Из Билтена Апелационог суда у Београду, број 8/2016.

У старијој пракси се као проблематично означено питање трајања притвора у случају да суд врати тужиоцу оптужницу на исправку, односно на допуну.⁴⁵ Оваква недоумица не би требало да се појави у судској пракси у вези са применом, јер је јасно прописано да од предаје оптужнице суду па до упућивања окривљеног на издржавање кривичне санкције која се састоји у лишењу слободе, притвор се одређује, продужава или укида решењем већа, по службеној дужности или на предлог странака и браниоца, при чему

⁴⁵ Чланом 146. ЗКП 2001 било је предвиђено да је *после предаје оптужнице суду* веће дужно да и без предлога странака испита да ли још постоје разлози за притвор и да донесе решење о продужењу или укидању притвора, по истеку *сваких тридесет дана до стицања оптужнице* на правну снагу. Наиме, ...одлучујући о приговору против оптужнице веће би могло оценити да постоје одређене погрешке или недостаци у оптужници или у самом поступку, или пак да је потребно боље разјашњење стања ствари да би се испитала основаност оптужнице. У том случају је могло вратити оптужницу да се запажени недостаци отклоне, или да се истрага допуни, односно спроведе, а у таквој ситуацији тужилац је био дужан да у року од 3 дана од дана саопштења одлуке већа поднесе исправљену оптужницу или стави захтев за допуну или спровођење истраге (члан 269. став 2. ЗКП). У вези са притвором није било проблема, ако треба само отклонити одређене погрешке или недостатке у оптужници, јер се те погрешке и недостаци могу отклонити у кратком року на и одлука већа о приговору против оптужнице може бити донета у кратком року. Међутим, ситуација би се могла искомпликовати у случају обавезе да се истрага допуни или спроведе. Та допунa односно спровођење истраге може понекад трајати доста дуго... У таквој ситуацији наступа дилема о карактеру, односно режиму притвора који ће трајати за време допуне односно спровођења истраге и до доношења мериторне одлуке о приговору против оптужнице. Од одговора на питање да ли у том случају важи режим притвора у истрази или режим након подигнуте оптужнице зависи пре свега укупна могућа дужина трајања притвора. а и то ко ће у том међувремену док истрага траје и док се не донесе мериторна одлука о приговору против оптужнице одлучивати о укидању или продужењу притвора. Практика судова у том погледу није била јединствена те се појавила потреба да се о овом питању заузме начелни став. Заједничка седница се определила за став да у овој процесној ситуацији у целини важи режим притвора после подигнуте оптужнице. како у погледу његовог укупног трајања, тако и у погледу рокова у којима се мора испитивати да ли још постоје разлози за притвор и ко о томе одлучује. У опредељењу за овакав став полази се од неспорне чињенице да је истрага завршена и да је након завршетка истраге овлашћени тужилац подигао оптужницу. По његовој оцени стање ствари у до тада спроведеној истрази је било разјашњено довољно да он може подићи оптужницу. На основу такве оцене он је оптужницу и подигао. Према томе, оптужница као самостални правни акт постоји и није од одлучујућег значаја што она није ступила на правну снагу. Истрага, односно допунa истраге у овом случају се водила само „ради бољег разјашњења стања ствари да би се испитала основаност оптужнице”. Карактер и сврха такве истраге је у нечем другом од редовне истраге која се води да би се стање ствари разјаснило у оној мери која је овлашћеном тужиоцу нужна за одлуку о оптужењу или одлуку о одустајању од гоњења. Веће може, дакле, оценити да је потребно даље разјашњење стања стари да би се испитала основаност оптужнице и оптужницу вратити да се истрага спроведе или допуни... па се кривична ствар ипак у извесном смислу враћа у стање истраге, али се без обзира на то у погледу режима притвора примењују одредбе члана 199. став 2. ЗКП (режим притвора после подизања оптужнице) (Став заузет на заједничкој седници Савезног, Врховних судова и Врховног војног суда од 22. VI 1989. године.)

је изричито прописано да је веће дужно да и без предлога странака и браниоца испита да ли још постоје разлози за притвор и да донесе решење о продужењу или укидању притвора, по истеку сваких 30 дана до потврђивања оптужнице (члан 216. ЗКП). Ипак, на овај начин није ограничено време трајања притвора.⁴⁶

Враћање оптужнице врши се са циљем да се отклоне одређене нејасноће или противрешности које веће уочи, али веће не би смело да наложи допуну истраге уколико сматра да јавни тужилац није доставио довољно доказа за своје тврдње. Могућност да суд у вези са испитивањем оптужнице нареди допуну или спровођење истраге представља одступање од законског решења по ком је покретање, вођење и завршетак истраге у потпуности у надлежности јавног тужиоца, у чему суд нема никаква овлашћења, па је нелогично да сада у овој фази добија прилику да се „меша“ у посао јавног тужиоца наређивањем да се предузму одређене истражне радње, односно спроведу докази. Оваква одлука је имала смисла само док је истрагу спроводио истражни судија, јер је суд је одлучивао о покретању истраге, па је у поступку контроле оптужбе, суд и могао да нареди да се истрага допуни или спроведе, ако истраге није било.^{47 48}

Из законског текста произлази могућност да суд врати тужилаштву оптужницу ради да допуне истраге, али нејасно је како то да суд налаже тужилаштву да прибави одређене доказе и начин на који би то требало да уради, када јавном тужиоцу налог може да суд упути само у смислу одредаба члана 302. ЗКП и непосредно више јавно тужиоца на основу обавезног упутства. „Осим тога, ванрасправно веће, не може се водити тиме да је потребно извести све доказе пре отпочињања главног претреса из више разлога. Најпре, кривични поступак је ступањем на снагу важећег Законика о

⁴⁶ ...када се оптужница, поводом одговора, врати тужиоцу да исправи недостатке (по члану 333. став 2.) након што тужилац поднесе измењену оптужницу, није потребно испитивати постојање разлога за притвор по службеној дужности, пре истека рока од 30 дана из последњег решења о притвору, јер је веће из члана 21. став 4. дужно да изврши ово испитивање по истеку сваких 30 дана до потврђивања оптужнице... (члан 216. став 3.) (Став заузет на седници одржаној 14.02.2012. године посебних одељења Вишег суда у Београду. Из Билтена Вишег суда у Београду, број 82/2012).

⁴⁷ Ђурђић, *op.cit.*, 95.

⁴⁸ Кад би веће поводом приговора утврдило да је потребно боље разјашњење стања ствари да би се испитала основаност оптужнице, враћало је оптужницу, да се истрага допуни, односно спроведе. Иако у тексту Закона није било назначено о којој врсти одлуке се ради, у овим случајевима доносила се наредба (Васиљевић, Грубач, *op.cit.*, 516.), а против које није постојала могућност улагања жалбе. У наредби већа да се допуни или спроведе истрага веће је назначавало у ком смислу би истрагу требало допунити или спровести, а тужилац је био дужан да, у року од три дана од кад му је саопштена одлука већа (рок се могао из оправданих разлога продужити), стави захтев за допуну, односно спровођење истраге (истражном судији).

кривичном поступку постао страначки поступак у правом смислу те речи. Самим тим, странке су дужне да подносе доказе на основу којих ће суд током главног претреса донети одлуку, само и искључиво на основу поднетих доказа. Надаље, „присиљавајући“ тужиоца да изведе одређене доказе које он није желео да изведе на главном претресу, лишава га тактике, коју супротна страна свакако има, јер своје доказе још није ни презентовала јавном тужиоцу“.^{49 50}

Могуће је да у току испитивања оптужнице, **веће донесе решење да нема места ојтужби и да се кривични постујак обуставља** ако установе да: 1) дело које је предмет оптужбе није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности; 2) је кривично гоњење застарело, или да је дело обухваћено амнестијом или помиловањем, или да постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење; и 3) *нема довољно доказа за ојравдану сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет ојтужбе*.⁵¹

У вези са последњим основом за обуставу поступка, веће одлучујући о оптужници није овлашћено да цени да ли има довољно доказа да је окривљени извршио дело које му се оптужницом ставља на терет,⁵² јер је то

⁴⁹ М. Вујанић-Ђорђевић, „Испитивање оптужнице – проблеми у пракси“, *Crimen* 2/2015, 191.

⁵⁰ „Само је јавни тужилац овлашћен да након спроведене истраге одлучи које ће доказе предложити да се изведу на главном претресу и из којих разлога и ни у ком случају није ниједном одредбом Законика о кривичном поступку, ванпретресно веће овлашћено да тужиоцу налаже да изведе неки други доказ, уколико јавни тужилац сматра да ће на основу предложених доказа доказати да је окривљени извршио кривично дело за које га је оптужио“. *Op.cit.*, 194.

⁵¹ Решавајући о приговору против оптужнице, веће је могло одлучити да нема места оптужби и да се кривични поступак обуставља ако је установило да: 1. дело које је предмет оптужбе није кривично дело; 2. да постоје околности које искључују кривичну одговорност да не долази у обзир примена мера безбедности; 3. да је кривично гоњење застарело, или да је дело обухваћено амнестијом или помиловањем; или да постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење, 4. да нема довољно доказа да је окривљени основано сумњив за дело које му се ставља на терет (члан 274. став 1. ЗКП 2001). У случају постојања околности које привремено спречавају кривично гоњење, веће није утврђивало да нема места гоњењу, него је одбацивало оптужницу (члан 274. став 2. ЗКП 2001). Одлуку да нема довољно доказа да је окривљени основано сумњив за дело које му се ставља на терет веће је доносило када би оценило да докази наведени у оптужници не оправдавају изношење ствари пред суд, при чему веће није било овлашћено да цени да ли чињенице и околности на којима се оптужница заснива пружају поуздан доказ да је окривљени учинио дело које му се ставља на терет.

⁵² „Погрешно се првостепени суд се, приликом испитивања оптужнице, упустио у оцену доказа прикупљених у истрази, што у овој фази поступка није допуштено, те је закључио да нема довољно доказа који би поткрепили оправдану сумњу да је окривљени учинио кривично дело које му се оптужницом ставља на терет и применом чл. 337. ст. 1. ЗКП-а у вези чл. 338. ст. 1. тач. 3. ЗКП-а нашао да нема места оптужби и обуставио кривични поступак против окривљеног. Првостепени суд се при испитивању оптужнице и оцени

предмет суђења на главном претресу, него веће само процењује да ли је јавни тужилац прикупио довољно доказа који уопште оправдавају да се окривљени изведе пред судећи суд.⁵³ У судској пракси је јасно опредељено да „приликом испитивања оптужнице, веће искључиво цени да ли има довољно доказа да се основана сумња да је окривљени извршио кривично дело које му се оптужницом ставља на терет, подигне до нивоа оправдане сумње, која је услов за подизање оптужнице, а оцена сваког појединачног доказа, како појединачно, тако и у њиховој међусобној вези, биће извршена тек након што сви докази буду изведени на главном претресу“.^{54 55}

Испитујући непосредну оптужницу, веће може да утврди да нема довољно доказа за поравдану сумњу и тада **решењем одбија оптужбу**. Оптужбу ће одбити и ако утврди у вези са непосредном оптужницом и приватном тужбом да дело које је предмет оптужбе није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности, као и да је кривично гоњење застарело, или да је дело обухваћено амнестијом или помиловањем, или да постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење.⁵⁶ Уколико, пак, устано-

довољности доказа за оправдану сумњу, није могао упуштати у утврђивање чињеница које произлазе из оцене контрадикторних доказа, нити утврђивати постојање субјективних елемената кривичног дела, јер је за такву оцену надлежно веће на главном претресу у контрадикторном поступку... У овој фази поступка, веће не може ценити да ли чињенице и околности на којима се оптужница заснива пружају поуздан доказ да је окривљени учинио кривично дело, нити да ли су испуњени услови да буде оглашен кривим, те су наводи жалбе јавног тужиоца основани“ (Решење Апелационог суда у Нишу, Кж. 765/14 од 05.09.2014. године).

⁵³ Приликом доношења решења у вези са испитивањем оптужнице суд је дужан да „утврди да ли оптужница садржи све битне елементе те да ли има довољно доказа за оправдану сумњу да су окривљени учинили дело које је предмет оптужбе, па је неприхватљив став првостепеног суда да ће се све чињенице на које се позивају браниоци у својим одговорима на предметну оптужницу расправити на главном претресу, јер је управо суштина ове фазе поступка сходно Закоником о кривичном поступку који је ступио на снагу 01.10.2013. године да се пре главног претреса оптужница испита од стране ванрасправног већа и утврди да ли иста садржи све битне елементе бића кривичних дела које се окривљенима стављају на терет, те да ли до тада прикупљени докази поткрељују оправдану сумњу која представља виши степен извесности од основане сумње неопходне за само покретање кривичног поступка (Решење Апелационог суда у Новом Саду Кж 2 1265/14 од 05.08.2014. године).

⁵⁴ Решење Вишег суда у Пожаревцу 3 Кв 188/15 од 12.01.2016. године.

⁵⁵ Вид. елементе у садржају решења о потврђивању оптужнице у даљем тексту рада (поднаслов 3).

⁵⁶ Како кривични поступак почиње доношењем наредбе о спровођењу истраге (члан 7, ЗКП), у ситуацији када је подигнута оптужница без спровођења истраге, а веће утврди да нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет оптужбе, а како законодавац почетак кривичног поступка везује да отварање истраге предвиђено је да се у овим случајевима доноси одлука којом се оптужба одбија а не да се обуставља кривични поступак, с обзиром на то да је у теорији неспорно да је кривични поступак тространи однос а у истрази суда као треће стране ни нема, па се истрага којом руководи јавни тужилац не би ни требало сматрати фазом кривичног поступка у ужем смислу.

ви да нема захтева овлашћеног тужиоца, потребног предлога или одобрења за кривично гоњење, или да постоје друге околности које привремено спречавају гоњење, *решењем оштужнице или приватну тужбу одбацује*.

Уколико веће приликом испитивања оптужнице у суштинском смислу не донесе ниједну од претходно наведених одлука, доноси *решење о потврђивању оштужнице*,⁵⁷ чијим доношењем започиње кривични (судски) поступак.

Дакле, услови за доношење ове одлуке су негативно постављени у Законику. Било би исправније да је другачије поступљено, односно да је суд на основу расположивог доказног материјала стекао уверење да постоји потребан степен сумње да се кривична ствар изнесе на главни претрес, а не да нема места доношењу других одлука.⁵⁸ На тај начин би и образложење решења било другачије и не би се сводило на констатацију да нема места доношењу других одлука и просто набрајање доказа који оправдавају сумњу, него би суд био дужан „да образложи да је надлежан, да је утужено дело кривично дело, да нема сметњи које искључују кривично гоњење и да на основу сумарне оцене прикупљених и изведених доказа оцени и образложи, да је стекао уверење о постојању довољно основане сумње да је окривљени извршио кривично дело које му се оптужбом ставља на терет.⁵⁹“ С тим у вези, „(...) правилан је закључак првостепеног суда да ће оцена бити предмет оцене већа на главном претресу, када ће исти бити усмено испитани. Наиме, решењем којим се оптужница потврђује се не утврђује кривица окривљеног. Дакле, у конкретном случају у образложењу решења којим је оптужница потврђена, утврђено је постојање доказа који су наведени, а који поткрепљују оправдану сумњу да је окривљени извршио кривично дело које је предмет оптужбе, што је нижи ниво сумње у односу на ниво извесности који је потребан код осуђујуће пресуде. Дакле, првостепени суд својим решењем није извео закључак о несумњивом постојању или непостојању чињеница, већ само закључује да има довољно доказа који доводе до степена сумње довољног интензитета да би одређена кривична ствар била изнесена пред суд.⁶⁰

„Саобразно тој идеји, у једном кохерентном систему контроле оптужбе, који би био у хармонији са јавно-тужилачком истрагом и адверзијалним главним претресом, одлуке би могле бити следеће: одлука о одбацивању оптужнице, одлука о одбијању оптужбе и одлука о потврђивању оптужнице“.⁶¹ Ђурђић, *op.cit.*, 96.

⁵⁷ Дакле, не доноси се решење о одбијању одговора, као што је било предвиђено ЗКП 2001 да се доноси решење о одбијању приговора на оптужницу, што је логично, јер је предмет одлучивања већа оптужба, односно разматрање да ли је оправдано изношење ствари на главни претрес поводом оптужнице, а не наводи у одговору на оптужницу, самим тим што је свака оптужница предмет испитивања, без обзира да ли је одговра било или не.

⁵⁸ Овакво негативно одређење услова било је постављено и у ранијим законским текстовима.

⁵⁹ Ђурђић, *op.cit.*, 97.

⁶⁰ Решење Апелационог суда у Новом Саду посл. бр. Кж. 2 3672/13 од 23.12.2013. године, којим је потврђено решење Вишег суда у Новом Саду посл. бр. Кв. 1784/13 од 07.11.2013. године.

Законик је јасно прописао да сва решења донесена у поступку испитивања оптужнице, па и решење о потврђивању оптужнице, морају бити образложена, али тако да се унапред не утиче на решавање оних питања која ће бити предмет расправљања на главном претресу (члан 342). Овакав захтев у пракси није лако задовољити.⁶¹ ⁶² Приликом испитивања оптужнице, веће искључиво цени да ли има довољно доказа да се основана сумња да је окривљени извршио кривично дело које му се оптужницом ставља на терет подигне до нивоа оправдане сумње која је услов за подизање оптужнице, а оцена сваког појединачног доказа како појединачно, тако и у њиховој међусобној вези, биће извршена тек након што сви докази буду изведени на главном претресу.⁶³ Ипак, „закључак дат у решењу о потврђивању оптужнице да чињенице наведене у оптужници произилазе из доказа прикупљених у

⁶¹ „(...) Основано се жалбом браниоца окривљених указује да је побијано решење о потврђивању оптужнице донето уз битну повреду одредаба кривичног поступка, јер исто не садржи разлоге о одлучним чињеницама, с обзиром да су у образложењу решења само набројани докази прикупљени у истрази, али нису наведене чињенице из којих произилази оправдана сумња да су окривљени учинили кривична дела, као материјални услов за подизање оптужнице... Наиме, набрајањем само доказа на основу којих је донео одлуку о потврђивању оптужнице првостепени суд је пропустио да изнесе разлоге о одлучним чињеницама. Његова обавеза је била да у односу на сваки од битних елемената кривичног дела које је окривљенима стављено на терет наведе конкретне доказе на основу којих закључује да постоји оправдана сумња да су окривљени извршили кривична дела која су им стављена на терет, без оцене њихове веродостојности и оцене контрадикторних доказа, због чега је у таквој ситуацији укидање побијаног решења нужно“ (Решење Вишег суда у Јагодини Кв.бр.353/15 од 02.02.2016. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж2 бр.306/16 од 07.04.2016. године).

⁶² „Правило је првостепени суд приликом образлагања одлуке о потврђивању оптужнице, изнео разлоге о одлучним чињеницама и у односу на сваки од битних елемената кривичног дела које је окривљенима стављено на терет навео је конкретне доказе, без оцене њихове веродостојности и без оцене контрадикторних доказа, на основу којих је закључио да постоји оправдана сумња да су окривљени извршили по једно кривично дело недозвољено ношење оружја и експлозивних материја из чл. 348 ст. 4 у вези ст. 3, 2 и 1 КЗ-а, које им је стављено на терет оптужницом јавног тужиоца. Из тог разлога не стоје ни наводи из жалбе браниоца окривљених да је првостепени суд простим набрајањем доказа на основу којих је донео одлуку о потврђивању оптужнице пропустио да донесе одлуку о одлучним чињеницама и да у односу на сваки од битних елемената кривичног дела наведе конкретне доказе. Наиме, првостепени суд је у образложењу побијаног решења навео доказе који су изведени у предистражном и истражном кривичном поступку и у односу на сваки изведени доказ изнео разлоге о одлучним чињеницама, на основу којих је нашао да чињенице које произлазе из изведених доказа непосредно поткрепљују оправдану сумњу да су окривљени извршили кривично дело које им се ставља на терет, и то на тај начин да се унапред не утиче на решавање оних питања која ће бити предмет расправљања на главном претресу, а што је све у складу са одредбом чл. 342. Законика о кривичном поступку, којом је прописано да сва решења донесена у поступку испитивања оптужнице морају бити образложена али тако да се унапред не утиче на решавање оних питања која ће бити предмет расправљања на главном претресу“ (Решење Апелационог суда у Нишу, Кж. 310/14 од 27.03.2014. године)

⁶³ Решење Вишег суда у Пожаревцу, Кв. 115/14 од 3. 10. 2014. године.

предистражном и истражном поступку и да је зато сумња подигнута на ниво оправдане сумње, фактички је образложен само уопштеним формулацијама и пуким навођењем доказа које је предложило тужилаштво. Али, само таксативно набрајање доказа прикупљених током датих фаза кривичног поступка, не представља одговарајуће образложење, поготово ако су у питању докази који су превасходно предложени од стране тужилаштва⁶⁴.

Против решења о потврђивању оптужнице жалбу може изјавити само окривљени,⁶⁵ а против осталих одлука тужилац (против одлуке о ненадлежности, одлуке о обустави поступка, одлуке о одбијању непосредне оптужбе и одлуке о одбацивању оптужнице).⁶⁶ О жалбама на решења донета у вези са испитивањем оптужнице одлучује надлежни апелациони суд.^{67 68}

⁶⁴ Решење Вишег суда у Ваљевоу Кв.120/14 од 3.10.2014. и решење Апелационог суда у Београду Кж2 2511/14 од 25.12.2014. године.

⁶⁵ То што се против решења о потврђивању оптужнице постоји могућност да окривљени изјави жалбу је добро законско решење и у складу је са правом окривљеног на одбрану (за разлику од одредбе члана 280. ЗКП 2001 по ком против решења о одбијању приговора против оптужнице није била дозвољена жалба).

⁶⁶ Наводи из одговора на оптужницу поднетог након правоснажности решења о потврђивању оптужнице, којима се указивало на евентуалне процесне недостатке у току истраге (окривљени није имао браниоца, иако је одбрана била обавезна) и на недозвољеност доказа на којима се заснива, нису од утицаја на правилност решења. Правилно је првостепени суд закључио да ће остали евентуални процесни недостаци, као и питање дозвољености доказа предложених од стране јавног тужиоца, на које је бранилац указивао у предметном одговору, бити разматрани у даљем току поступка, пред расправним већем, будући да је након правоснажности решења о потврђивању оптужнице започела нова фаза кривичног поступка, у оквиру које странке и бранилац имају могућност да предлажу доказе, као и издвајање незаконитих доказа, па су наводи у жалби којима се указивало да првостепени суд није ценио све наводе из одговора на оптужницу, оцењени као без значаја за другачију одлуку (Решење Основног суда у Ужицу Кв-370/14 од 06.05.2015. године и решење Апелационог суда у Крагујевцу Кж.2-593/15 од 10.06.2015. године).

⁶⁷ ЗКП 2001 је у члану 282. предвиђао када оптужница постаје правоснажна. Оптужница није ступала на снагу истеком рока за подношење приговора. Уколико је против оптужнице поднет приговор, она је ступала на снагу када приговор буде одбијен; уколико је приговор против оптужнице одбачен или није ни био поднет, моменат ступања оптужнице ступа на снагу зависио је од тога да ли је председник већа пред којим треба да се одржи главни претрес поднео захтев за испитивање оптужнице – ако је поднео захтев, онда даном када се веће сложило са оптужницом (односно нашло да захтев председника већа није основан), а ако захтева није било, онда даном кад је председник већа одредио главни претрес, односно најкасније у року од 30 дана од дана пријема оптужнице у суду. Према ЗКП 2011 оптужница постаје правоснажна њеним потврђивањем, односно са правоснажношћу решења о потврђивању оптужнице.

⁶⁸ У ранијој пракси судова постојале су разлике у схватању о карактеру правних последица ако се закаже и одржи главни претрес, те донесе осуђујућа пресуда по оптужници која није ступила на правну снагу. Неки судови узимали су да такво поступање представља битну повреду одредаба кривичног поступка из члана 364. став 1. тачка 5. Закона о кривичном поступку, а други да ту ситуацију треба решавати применом одредаба члана 364. став 2. Закона о кривичном поступку. Према ставу заузетом на седници највиших судова, становиште да се тиме чини битна повреда одредаба кривичног поступка из члана 364. став 1.

3. ИСПИТИВАЊЕ ОПТУЖНИЦА ВИШЕГ ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА ПРЕД ВАНПРЕТРЕСНИМ ВЕЋЕМ ВИШЕГ СУДА У НОВОМ САДУ⁶⁹

У 2014. години Више јавно тужилаштво у Новом Саду⁷⁰ подигло је 99 оптужница, од којих је потврђено 54 (54.5%), 2 оптужнице враћене су јавном

тачка 5. ЗКП (да док оптужница није ступила на правну снагу, оптужнице и нема) је неприхватљиво, јер оптужница постоји иако није ступила на правну снагу, али има друге недостатке. По другом становишту, те повреде имају релативни карактер. Ово схватање уважава значај института ступања оптужнице на правну снагу, али према карактеру повреда одредаба ЗКП-а које се односе на ступање оптужнице на правну снагу процењује да ли је то било или могло бити од утицаја на правилно и законито пресуђење. Та оцена се мора заснивати на сагледавању свих околности конкретног случаја. Посебно се мора имати у виду да ли је оптуженом уручена оптужница и пружена могућност да стави приговор, затим колико му је времена остављено за припремање одбране, каква је садржина приговора, те да ли су на главном претресу расправљена и пресудом решена сва питања о којима је требало одлучити поводом приговора на оптужницу (Заједничка седница Савезног суда, Врховних судова и Врховног војног суда од 27. и 28. В 1985. године).

⁶⁹ На основу података добијених од Основног јавног тужилаштва у Новом Саду (допис бр. ПИ 58/17 од 21.07.2017. године), Основно јавно тужилаштво је током 2014. године подигло 70 оптужница (12 непосредних оптужница, а 58 након спроведене истраге), током 2015. године 145 (42 непосредних оптужница, а 103 након спроведене истраге) а током 2016. године 84 оптужнице (13 непосредних оптужница, а 71 након спроведене истраге). Према подацима добијеним из Основног суда у Новом Саду (допис бр. Су VIII-162/2017 од 20.04.2017. године) у току 2014. године преиспитивано је 12 оптужница, у току 2015. године 125 и у току 2016. године 124 оптужнице. Према подацима Основног јавног тужилаштва у Новом Саду током 2014. и 2015. године ниједна оптужница није враћена јавном тужиоцу ради исправљања формалних недостатака, док је у 2016. години 7 оптужница враћено из наведеног разлога. Основном јавном тужилаштву је враћено ради допуне, односно отварања истраге враћено 5 оптужница током 2014. године, 12 током 2015. године и 2 током 2016. године. У погледу броја потврђених оптужница и броја донетих решења да се обустави поступак из разлога што нема довољно доказа за оправдану сумњу у допису Јавног тужилаштва је наведено да тражени податак није могуће доставити, јер се у тужилаштву не води таква евиденција, с обзиром на то да суд у претходном периоду није обавештавао тужилаштво о томе. Према подацима добијеним из Основног суда у Новом Саду током 2014. и 2015. године нема донетих решења о одбијању оптужбе, док су у 2016. години донета 3 таква решења. Што се тиче одбацивања оптужнице, у 2014. години донета је једно решење, два у току 2015. и 3 у току 2016. године. У току 2014. године донето је 6 решење о потврђивању оптужнице, 74 током 2015. и 84 током 2016. године. *Како су подаци добијени из Основног суда у Новом Саду и Основног јавног тужилаштва у Новом Саду нейошћуни (нису досиљављени сви истражени подаци) и међусобно неуредиви, аутор се одредело да их не анализира у раду, иако је то била почейна инћенција, јер се њиховом обрадом не би могли извесити правилни закључци у вези са испитивањем оптужница Основног јавног тужилаштва у Новом Саду пред Основним судом у Новом Саду (нпр. могло би се закључити да се се у току 2014. године од подигнутих 70 оптужница испитивало само 12).*

⁷⁰ Статистички подаци добијени су од Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду у допису в.ф. Вишег јавног тужиоца, бр. А 222/17 од 18.07.2017. године.

тужилаштву од стране ванпретресног већа Вишег суда у Новом Саду ради исправљања формалних недостатака, а у 21 кривичном предмету (21.2%) је ванпретресно веће донело наредбу да оптужницу врати тужилаштву и наложило му да донесе наредбу о допуни истраге. Током 2015. године од подигнутих 140 оптужница, потврђена је 91 (65%), 2 оптужнице су враћене тужилаштву ради исправке недостатака у садржини, а у 14 кривичних предмета (свега 10%) је ванпретресно веће донело наредбу да оптужницу врати тужилаштву и наложило му да донесе наредбу о допуни истраге. Од подигнуте 132 оптужнице у 2016. години 105 је потврђено одлуком ванпретресног већа (79.5%), а поводом свега 6 оптужница је веће наредило тужилаштву да донесе наредбу о допуни истраге (4.5%).

У оквиру анализираних периода (2014, 2015 и 2016. година) у свим случајевима у којима је суд наложио тужилаштву да допуни истрагу, јавно тужилаштво је поступило по наредби ванпретресног већа, донело је наредбу о допуни истраге, након чега су оптужнице потврђене. Ни у једном кривичном предмету ванпретресно веће није, испитујући оптужницу, донело одлуку да обустави поступак из разлога што нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио дело које му се оптужницом ставља на терет.

Може се уочити да се сваке године повећао број потврђених оптужница (уочава се процентуални раст од 54.5 до чак 79.5%), а да се смањује број предмета у којима је ванпретресно веће наложило тужилаштву да допуни истрагу ради бољег разјашњења стања ствари (уочава се процентуално смањење од 21.2 до 4.5%). Простом анализом приказаних бројчаних података могло би се доћи до закључка да су оптужнице у све већем броју случајева састављене исправно и да су поткрепљене довољним квалитетом и квантитом доказа прикупљених у истрази којом руководи јавни тужилац, те да је у свим овим случајевима оправдано и законито изношење оптужбе на главни претрес.

Ипак, да се закључци не би заснивали на простим бројчаним подацима, а у циљу бољег разумевања поступања већа из члана 21. став 4. ЗКП у вези са испитивањем оптужнице, приступљено је анализи рада ванпретресног већа Вишег суда у Новом Саду током 2014, 2015 и 2016. године.⁷¹ Анализирајући 20 насумично одабраних предмета у којима је ванпретресно веће Вишег суда у Новом Саду донело решење о потврђивању оптужнице, могуће је извести одређене закључке.

⁷¹ На основу молбе упућене Председнику Вишег суда у Новом Саду, аутору је омогућено остваривање увида у кривичне предмете овог суда. Намера аутора је била да оствари увид у насумично изабраних 20 наредби да се оптужница врати јавном тужиоцу ради допуне истраге, 20 решења о потврђивању оптужнице, те 20 решења о обустави поступка. Нити у једном предмету кривични поступак није обустављен у овој фази, а број других одлука које веће може донети у вези са испитивањем оптужнице је незнатан, па је сходно томе вршена првенствено анализа предмета у којим је решења о потврђивању оптужнице.

Само у 3 предмета поводом подигнуте оптужнице Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду *није било одговора одбране* – у свим овим случајевима окривљени није имао браниоца – у тим предметима веће није донело одлуку да се истрага допуни, нити да се оптужница исправи, него је потврдило оптужницу решењем (против ког нити у једном случају није уложена жалба од стране окривљеног).

Против 17 оптужница *било је одговора одбране*.

Против једне оптужнице одговор је поднео сам окривљени, али су наводи из његовог одговора оцењени као неприхватљиви (исти овај окривљени није касније поднео жалбу на решење о потврђивању оптужнице).

Одговор је поднет од стране браниоца окривљеног у 16 случајева. У одговору на оптужницу се у 10 предмета указује се чињеничну непопуност оптужнице: да „у истрази нису утврђене чињенице од значаја за постојање кривичног дела“, да је „оптужницом непотпуно и погрешно утврђено чињенично стање“, па се тражи од већа да предмет врати тужилаштву на допуну истраге ради бољег разјашњења ствари. У једном одговору се указује да из доказа прикупљених у истрази не произлази да је окривљени учинио дело које му се ставља на терет, па се тражи обустава поступка, док се у 4 одговора алтернативно тражи или обустава поступка или допуна истраге. У једном одговору се указује да се оптужница заснива на недозвољеном доказу.

Наводи у одговору на оптужницу су у 10 предмета оцењени као неприхватљиви, док су у 7 предмета оцењени као основани, па је веће:

- вратило оптужницу тужилаштву на допуну истраге у 4 предмета;
- вратило оптужницу тужилаштву ради исправке оптужнице у 2 предмета;
- донело решење о издвајању недозвољених доказа у 1 предмету.⁷²

Ни у једном предмету није, поводом навода у одговору на оптужнице, донето решење о обустави поступка.

Веће оптужницу заједно са целокупним списима враћа тужилаштву дописом у ком прецизира у чему се стастоје недостаци које је потребно исправити. У ова два предмета ради се о следећим недостацима: „додати ЈМБГ у личне податке окривљеног“; „изменити степен сумње потребан за подизање оптужнице из основа сумње у оправдану сумњу“; „навести података о томе да ли се и од када окривљени налази у притвору или се налази на слободи“; „ускладити податак о броју одузетих мобилних телефона из образложења оптужнице са истим податком из диспозитива као и са потврдом о привремено одузетим предметима и извештајем о прикупљању података из мобилних телефона и СИМ картица“; „исправити недостатак у чињеничном

⁷² У овом предмету веће је, поводом навода у одговору на оптужницу, донело одлуку да се из списка издвоје изјаве грађана дате у полицији, применом члана 337. а у вези са чланом 407. ЗКП.

опису оптужнице који се односи на време извршења кривичног дела под тачком 2. диспозитива оптужнице, јер исто не произлази из доказа у списима предмета“.

У предметима у којима је ради бољег разјашњења стања ствари веће оценило да је потребна допуна истрага, издата је наредба јавном тужилаштву. У наредби се јавном тужилаштву налаже да у року од 3 дана од пријема преписа наредбе донесе наредбу о допуни истраге у оквиру које је неопходно да се предузму таксативно наведене доказне радње ради утврђивања тачно одређених чињеница. Поред тога, ова наредба садржи и формулацију по којој је „тужилаштво дужно да предузме и друге радње за којима се у току поступка укаже потреба“. Ипак, Тужилаштво је у свим овим случајевима поступило у складу са наредбом већа, те у датом року донело наредбу о допуни истраге у оквиру које су предузете доказне радње, тражене од стране већа. Иако је евидентна „моћ“ дата ванпретресном већу, веће је искористило могућност да нареди допуну истраге ради бољег разјашњења ствари само поводом одговора на оптужницу поднетог од стране браниоца окривљеног.

Анализирајући *решења о потврђивању оптужнице*, у погледу њихове садржине уочени су следећи заједнички елементи:

1. *Увод* – наводи се да је веће у одређеном саставу, у кривичном предмету против окривљеног „...“ због кривичног дела „...“ из члана „...“ КЗ, испитујући оптужницу Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду пос. бр. КТИ „...“ од „...“, по службеној дужности, на седници већа одражаној дана „...“ донело решење о потврђивању оптужнице;
2. *Изрека* – „потврђује се оптужница Вишег јавног тужилаштва у Новом Саду пос. бр. КТИ „...“ од „...“;
3. *Образложење*:
 - 3.1. Констатација да је „тужилаштво дана „...“ под посл. бројем „...“ подигло оптужницу против окривљеног „...“ због постојања оправдане сумње да је извршио кривично дело „...“ из члана „...“ КЗ“;
 - 3.2. Констатација о одговору на оптужницу:
 - 3.2.1. „Одговора на оптужницу није било“;
 - 3.2.2. „Одговор на оптужницу је благовремено поднео бранилац окривљеног/ окривљени“, уз навођење шта је у одговору подносилац истакао;
 - 3.3. Констатација да је веће приступило коначном испитивању оптужнице, уз формулацију: „испитујући на основу члана 337. ЗКП оптужницу веће из члана 21. став 4. ЗКП је размотрило списе предмета“;
 - 3.4. Констатација да постоји оправдана сумња да је окривљени учинио дело које му се ставља на терет, формулисано на следећи начин:

- „веће је нашло да скуп чињеница наведених у оптужници, а које произлазе доказа прикупљених у истражном поступку непосредно поткрепљују оправдану сумњу да је окривљени учинио кривично дело, које му се ставља на терет“;
- 3.5. Набрајање доказа прикупљених у току истраге, а из којих произлази оправдана сумња („оправдана сумња да је окривљени починио кривично дело произлази из: ...“);
 - 3.6. Уколико је било одговора на оптужницу, веће се осврће на наводе подносиоца, констатујући да „ценећи наводе одговора на оптужницу, веће налази да се истима не доводи у сумњу основаност оптужења“, односно да су „наводи у одговору неприхватљиви“, образлажући свој став;
 - 3.7. Образложење како су цењени докази, указивањем да је веће, преиспитујући оптужницу, пре свега, „ценило да ли има довољно доказа да се основана сумња да је окривљени починио кривично дело које му се ставља на терет, подигне до нивоа оправдане сумње, која је услов за подизање оптужнице, а оцена сваког појединачног доказа, самостално и у вези са осталим доказима, биће извршена тек након што сви докази буду изведени у контрадикторном поступку на главном претресу“;
 - 3.8. Образложење зашто је донето решење о потврђивању оптужнице, а с обзиром да веће није у конкретном случају „утврдило да је потребно боље разјашњење стања ствари да би се испитала основаност оптужнице, а при томе није нашло ни да постоје законски разлози који би могли довести до обуставе поступка“;
 4. Поука о правном леку – „против овог решења жалбу може изјавити окривљени и његов бранилац у року од 3 дана од дана пријема решења Апелационом суду у Новом Саду, а путем овог суда“;
 5. Потпис судије – председника већа и печат.

У 7 предмета није поднета жалба на решење о потврђивању оптужнице (од тога у 4 предмета окривљени није имао браниоца), док је у 13 предмета жалба на решење поднета. У жалбама се тражи да другостепени суд преиначи решење о потврђивању оптужнице, тако што ће одлучити да нема места оптужби и обуставити поступак против окривљеног или да решење укине а предмет врати првостепеном суду на поновно одлучивање (и сходно томе, да нареди допуну истраге ради бољег разјашњења ствари).

У свим предметима жалба је одбијена као неоснована од стране Апелационог суда у Новом Саду и решење о потврђивању оптужнице Вишег суда у Новом Саду је потврђено. Одлучујући о жалби на решење о потврђивању оптужнице, након што је оценио наводе из жалбе и образложио зашто их сматра неоснованим, другостепени суд наводи да „како у конкретном

случају није потребно боље разјашњење ствари да би се испитала основаност оптужнице, нити да се истрага допуни, нити постоје други разлози који би могли да доведу до обуставе поступка, односно одбијања оптужбе, правилно је првостепени суд поступио када је одлучио да потврди предметну оптужницу“.

Поред ових 20 анализираних кривичних предмета, додатно је остварен увид у још 3 предмета,⁷³ а у којима је, поводом жалбе браниоца, укинута решење о потврђивању оптужнице и предмет упућен првостепеном суду на поновно одлучивање. Ови предмети су анализирани како би се уочили разлози из којих је другостепени суд у усвојио жалбене наводе браниоца против решења о потврђивању оптужнице.

У првом предмету бранилац је у жалби истакао да је веће из члана 21. став 4. ЗКП потврђујући оптужницу повредило одредбу члана 342. ЗКП, јер решење није донето на начин да се унапред не утиче на решавање оних питања које ће бити предмет расправања на главном претресу, тиме што је навело да је „истрагом на несумњив начин утврђено да је окривљена починила дело за које се терети, из чега произлази да је осумњичена починила дело које јој се оптужницом ставља на терет и тако иста бива осуђена и пре главног претреса у кривичном поступку, односно и пре доношења правноснажне пресуде“. Апелациони суд је става да оваква тврдња првостепеног суда није у складу са одредбом члана 338. став 1. тачка 3. ЗКП као ни са чланом 34. став 3. Устава и да је ванпретресно веће повредило претпоставку невиности.

У другом предмету је уважавањем жалби бранилаца окривљених другостепени и суд укинуо решење Вишег суда у Новом Саду о потврђивању оптужнице и предмет вратио на поновно одлучивање (да нареди допуну истраге), јер се основано у жалбама указује да су „нејасни разлози наведени у образложењу побијаног решења, који су руководили првостепени суд да оцени да у конкретном случају има довољно доказа да се основана сумња да су окривљени починили кривична дела која им се стваљају на терет подигне до нивоа оправдане сумње“.

У трећем предмету се Апелациони суд још јасније изјаснио када је истакао да „овај суд сматра да је потребно, не само навести изведене доказе тако да се то своди на пуко набрајање истих, као у образложењу наведених решења, већ је неопходно конкретизовати садржину кључних доказа који управо непосредно поткрепљују оправдану сумњу у оправдавају подизање оптужбе, а што је изостало у образложењу побијаног решења“. Тиме што

⁷³ Ради се о једина 3 предмета, у којима је Апелациони суд у Новом Саду, уважавањем жалбе, укинуо решење о потврђивању оптужнице и вратио предмет првостепеном суду на поновно одлучивање.

нису, дакле, дати разлози о одлучним чињеницама, начињена је битна повреда одредаба кривичног поступка. Сходно наведеном, Апелациони суд је првостепено решење укинуо како би првостепени суд навео јасне разлоге у вези своје одлуке о потврђивању оптужнице.

4. ЗАКЉУЧАК

Према ранијим законским решењима је, поред испитивања законитости и оправданости оптужнице поводом приговора против оптужнице, постојало испитивање законитости и оправданости на иницијативу председника већа пред којим је требало да се одржи главни претрес,⁷⁴ односно контрола оптужнице по службеној дужности. Ова установа је уведена због тога што су „приговори били у пракси ретки, па су се тек на главном претресу утврђивали недостаци из истраге који се на главном претресу не могу отклонити или са великим тешкоћама и одуговлачењем, а на главни претрес су долазили предмети у којима су постојали разлози за обуставу поступка. Установа је била замишљена тако да олакша посао суду на главном претресу тиме што ће се спровести што потпуније разјашњење ствари пре главног претреса и да се спречи да површно и лоше састављене оптужнице изађу на главни претрес“.⁷⁵

Контрола оптужнице по службеној дужности је критикована због својих недостатака, јер се „овакво решење не слаже са принципом оптужбе, а с тим у вези слаби одговорност јавног тужиоца. Други недостатак је у томе што се суд затрпава великим бројем предмета, што доводи до одуговлачења поступка“, па „(...) није у складу са начелом економичности поступка. Трећа лоша страна је у томе што се оцена резултата истраге не може обавити успешно без окривљеног“.⁷⁶ Прави циљ установе био је у контроли државног

⁷⁴ Уколико је приговор био одбачен или није ни био поднет, била је предвиђена могућност да председник већа пред којим треба да се одржи главни претрес поднесе ванпретресном већу захтев за испитивање оптужнице, и то до одређивања главног претреса, а најкасније у року од 30 дана од дана пријема оптужнице у суду (члан 281. ЗКП 2001). Ванпретресно веће је на захтев председник већа пред којим треба да се одржи главни претрес, уколико је председник већа такав захтев поднео, одлучивало о сваком питању о коме се на основу закона могло решавати поводом приговора. У том случају била је предвиђена сходна примена одредаба члана 272. став 2, чланови 273. до 276, чланови 279 и 280. ЗКП. Ипак, с обзиром на то да није предвиђена и сходна примена члана 277 (одбијање приговора као неоснованог), веће је обавештавало председника већа, који је поставио захтев, да није нашло његове разлоге основаним, и то је образлагало.

⁷⁵ Т. Васиљевић, Коментар Закона о кривичном поступку, Београд 1977, 321.

⁷⁶ В. Ђурђић, *Приговор против оптужнице*, <https://www.google.rs/url?sa=t&rc=t-j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewi4wr67tczVAhUDuxQKHcnWCqCQFggmMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.prafak.ni.ac.rs%2Ffiles%2Fzbornik%2Fsa-drzaj%2Fzbornici%2Fz16%2F20z16.pdf&usg=AFQjCNErCg4nmn0adI0jBEJh2g7sJPZJOg>, 355.

тужиоца да оптужницу подноси тек након довољног расветљавања ствари у истрази и да је саставља тако да може ваљано послужити као основица за расправљање на главном претресу. Ипак, председник већа од кога је требало да потекне иницијатива, претрпан послом, а уз то везан роком, ретко је користио ово своје овлашћење.⁷⁷ Стога би изостављање контроле оптужнице на иницијативу председника већа пред којим треба да се одржи главни претрес, и предвиђање обавезног испитивања оптужнице од стране ванпретресног већа, односно правог испитивања по службеној дужности, могло да се покаже као добро решење, што је проверено у пракси поступања судова.

На основу оствареног увида у кривичне предмете може се извести закључак да окривљени који у фази испитивања оптужнице нема браниоца не користи право да поднесе одговор на оптужницу: само у једном предмету окривљени је поднео одговор на оптужницу, али су његови наводи оцењени као неосновани. У предметима у којима окривљени није имао браниоца, па није ни поднет одговор на оптужницу, иако веће испитује оптужницу по службеној дужности, веће није применило ниједну „корективну меру“ у односу на оптужницу. Овакво поступање већа, пак, не значи да су у овим предметима оптужнице биле неваљане, али уколико се то доведе у везу са тим да су предмети враћани на допуну истраге само поводом навода у одговору на оптужницу који је поднео бранилац, може се поставити питање стварне заштитне функције испитивања оптужнице по службеној дужности. Тим пре, што окривљени који нема браниоца не користи нити своје право да уложи жалбу на решење о потврђивању оптужнице (само у једном предмету окривљени је, иако је имао браниоца, сам поднео жалбу на решење о потврђивању оптужнице, која је одбијена). Због одговорности већа које испитује оптужницу по службеној дужности, а која му је дата одредбама Законика, сматрамо да би испитивању оптужнице заиста требало да приступи подробно, нарочито у случајевима када одговора на оптужницу није било.

Међутим, остваривањем увида у садржај решења о потврђивању оптужнице, може се извести закључак да се веће донекле суздржава у „пресуђивању“ оптужници. Из наведеног се може закључити да се испитивање оптужнице врши тако што се:

- просто набрајају докази изведени у истрази – без њихове оцене самостално и довођењем у везу једну са другима – уз ограду да ће „оцена сваког појединачног доказа, самостално и у вези са осталим доказима, биће извршена тек након што сви докази буду изведени у контрадикторном поступку на главном претресу“ – што је свакако тачна констатација, али представља уклањање одговорности за оцену доказа коју је потребно да веће изврши у овој фази поступка;

⁷⁷ Васиљевић, Грубач, *op.cit.*, 526.

– уз констатацију да веће цени „да ли има довољно доказа да се основана сумња да је окривљени починио кривично дело које му се ставља на терет, подигне до нивоа оправдане сумње, која је услов за подизање оптужнице“ – што је недовољно, из разлога што је услове за подизање оптужнице ценио јавни тужилац, а суд треба да процени да ли су испуњени услови да подигнуту оптужницу потврди и тиме је правно оснажи.

Уколико се ово доведе у везу са подацима о проценту потврђених оптужница и са бројем укинутих решења о потврђивању оптужница, заиста се може исказати сумња у целисходност института испитивања оптужнице по службеној дужности и поставити питање да ли се решења о потврђивању оптужнице доносе по аутоматизму.

Оптужнице поводом којих је решење о потврђивању у овим случајевима било укинуто и враћено ванпретресном већу на поновно одлучивање су потом биле потврђене. Ипак, наведене одлуке Апелационог суда могу се оценити као значајне, јер може имати позитиван утицај на поступање већа приликом испитивања оптужнице у смислу да решење о потврђивању оптужнице не донесу олако, а нарочито да се у образложењу решења пажња поклони оцени доказа из којих произлази оправдана сумња, што чини изношење оптужбе на главни претрес оправданим и законитим.

У традиционалном мешовитом кривичном поступку контрола оптужнице као „међустадијум“ између истраге и главног претреса онемогућава одражавање претреса због пропуста или погрешака у претходном поступку или због постојања законских сметњи за мериторно одлучивање у конкретном предмету. С тим у вези, контролна функција овог међустадијума огледа се у томе да независни и непристрасни судски орган одлучи о допуштености и нужности даљег кривичног прогона окривљеног за кривично дело које му се оптужницом ставља на терет⁷⁸. Предвиђање испитивања оптужнице *ex officio* као обавезне фазе у сваком кривичном предмету, а од стране ванпретресног већа, је, стога, решење за похвалу.

Могло би се проблематизовати то што суд у овој фази, одлучујући о томе да ли постоји потребан степен сумње да је окривљени учинио дело које му се оптужницом ставља на терет на неки начин прејудуцира одлуку суда на главном претресу, али таква тврдња није тачна, јер ова фаза не представља доношење одлуке о кривичној ствари, него „суђење оптужном акту“. Стога је значајно функционално раздвајање надлежности између ванпретресног и судећег већа (и одредбе о изузећу судије), као и одредба којом је прописано да сва решења донесена у поступку испитивања оптужнице морају бити образложена, али тако да се унапред не утиче на решавање оних питања која ће бити предмет расправљања на главном претресу (члан 342. ЗКП).

⁷⁸ С. Roxin, В. Schunemann, *Strafverfahrensrecht*, Munchen 2009, 304.

Заштитна функција обавезног испитивања сваке оптужнице огледа се у заштити окривљеног од неоснованог и неоправданог изношења кривичног предмета на главни претрес и то је неспорно. Ипак, у вези са испитивањем оптужнице указали бисмо на проблемтику примене начела контрадикторности као једног од елемената права на правични поступак. Ванпретресно веће испитује оптужницу на затвореној седници без присуства јавности, Закоником невезано разлозима и обимом утврђеним у одговору на оптужницу. То значи да веће аутономно расправља о предмету, без обзира на садржај евентуално поднетог одговора на оптужницу – веће се не мора изјаснити о наводима одбране садржаним у одговору, а странке немају могућност да присуствују седници већа, а тиме ни да се изјасне о наводима противне странке и активно учествују у овој фази поступка. Из тог разлога сматрамо да би било потребно да се предвиди да веће на седницу на којој испитује оптужницу позива странке (с тим да њихово присуство не треба да буде обавезно), јер је то потребно ради бољег разјашњења ствари у циљу доношења одлуке о оправданости, односно законитости изношења кривичне ствари на главни претрес, с једне стране, и ради обезбеђења примене начела контрадикторности, с друге стране.

*Milana M. Pisarić, Assistant with Ph.D.
University of Novi Sad
Faculty of Law Novi Sad
M.Pisaric@pf.uns.ac.rs*

Examination of the Indictment

Abstract: *In modern criminal procedure after the investigation has been completed and the indictment has been raised, it is necessary that a certain functional form of the court control and examine the indictment. Before the trial commences, first the indictment is being judged, in sense it has to be determined whether the conditions are met to bring the defendant before the main trial, and whether the entry into the next stage is justified and lawful. In this way, the purpose of the judicial review of the charge is determined in order to prevent the unjustified and unlawful execution of the defendant into the main trial. The subject of this paper is the analysis of the legal regulation of the examination of the indictment in the Criminal Procedure Code, as well as the analysis of the proceedings of the pre-trial court of the High Court in Novi Sad regarding the examination of the indictment.*

Keywords: *Criminal proceedings, indictment, examination of the indictment.*

Датум пријема рада: 10.08.2017.